

PRZYGŁAD PRASY ZAGRANICZNEJ

CODZIENNY BIULETYN
WYDZIAŁU PRASOWEGO

MINISTERSTWA SPRAW ZAGRANICZNYCH

Rok VII

Warszawa, sobota 15 października 1932 r.

Nr. 237

ADRES REDAKCJI: ul. Marsz. Focha 1. Telefon 545-90 wewn. Nr. 16

TREŚĆ: Sprawy polskie: Polska a Niemcy. Sprawy mniejszości w Lidze Narodów. — Sytuacja polityczna w Polsce. — Zagadnienia ogólne: Sprawa rozbrojenia. Zbrojenia niemieckie. — Sytuacja polityczna w Niemczech. — Rumunja a Z. S. R. R. Sytuacja polityczna i gospodarcza w Rumunji. — Rezolucje Kominternu. Sytuacja polityczna i gospodarcza w Z. S. R. R. — Państwa bałkańskie. — Daleki Wschód. — Różne.

SPRAWY POLSKIE

POLSKA A NIEMCY. SPRAWY MNIEJSZOŚCI W LIDZE NARODÓW.

Vossische Ztg. 14.X w koresp. z Genewy pisze, że Rada Ligi Narodów odrzuciła na wniosek rzeczoznawcy japońskiego dwie skargi Związku Polaków i Polsko - katol. Związku Szkolnego na Górnym Śląsku, ponieważ jedna sprawa była zbyt drobna, a druga przedawniona. Dziennik zaznacza, że przyjęte przez Radę sprawozdanie zaleca stronom, aby między mniejszością i większością zapanowało zaufanie.

The Manchester Guardian 13.X pisze, że raport komisji VI w sprawie mniejszości przesądził o jednym z najgorszych fiask Ligi. Liga zupełnie nie potrafiła narzucić traktatów mniejszościowych, które są dzisiaj — jeśli chodzi o praktyczne ich wyniki — martwą literą.

Elbinger Ztg. 4.X, pisze, że zabiegi Polski około pozyskania państw bałtyckich dla utworzenia bloku pod przewodnictwem Polski nie powiodły się dotych-

czas, lecz stosunki Polski z państwami bałtyckimi zmierzają do sparaliżowania wpływów niemieckich w tych państwach. Dziennik wskazuje na wycieczkę dziennikarzy łotewskich do Polski oraz wycieczkę polską do Rygi i przytacza dane statystyczne co do obrotów handlowych między Polską i Łotwą.

SYTUACJA POLITYCZNA W POLSCE.

Vossische Ztg. 14.X, w koresp. z Warszawy pisze, że wystąpienie „Il. Kurjera Codz.”, który żąda udziału Polski w konferencji mocarstw w sprawie równouprawnienia Niemiec, jest niewątpliwie balonem próbnym polskich sfer urzędowych, gdyż Polska chciałaby wziąć udział w nowych pertraktacjach zarówno w Londynie jak i Berlinie.

Le Temps 14.X podaje w depeszy z Warszawy wiadomość o napadzie studentów ukraińskich na posterunek wojskowy we Lwowie i o aresztowaniach w związku z tą sprawą dyrektora domu studenckiego i sekretarza „towarzystwa przyjaciół wiedzy”.

ZAGADNIENIA OGÓLNE

SPRAWA ROZBROJENIA. ZBROJENIA NIEMIECKIE.

Germania 14.XI pisze, że do tej chwili nie można jeszcze stwierdzić, jakie wyniki dała wizyta Herriota w Londynie. Dziennik sądzi, że najlepiej o przebiegu rokowań informuje „Daily Telegraph”, który dowodzi, że narady ograniczają się do wzajemnego poinformowania i do wyjaśnienia położenia.

Frankfurter Ztg. 14.X w koresp. z Londynu podaje przebieg wizyty premiera Herriota i podnosi, że z kół angielskich, jak zwykle, mało można się dowie-

dzieć o przebiegu narad, natomiast wiadomości z kół francuskich często są przesadzone; dotyczy to także nowego planu francuskiego, który podobno ma być dopiero szkicem. Z pogłosek, które można było zasłyszeć z kół angielskich, możnaby wnosić, że Mac Donald nie ograniczy się do roli pasywnej, lecz wypowie się także w sprawie bezpieczeństwa. Nie miałby on podobno nic przeciw paktowi regionalnemu na kontynencie bez udziału Anglii, i przystąpiłby do paktu konsultatywnego lecz — z udziałem Ameryki.

L'Echo de Paris 14.X w art. Pertinax'a twierdzi, że Mac Donald i Herriot mają na myśli najzupełniej

różne plany, które chcieliby przeprowadzić podczas spotkania w Londynie. Herriot, postanawiając swój wyjazd, miał na myśli jedynie wyrównanie sprzeczności poglądów Francji i Anglii. Mac Donald przeciwnie miał nadzieję, że uda mu się doprowadzić bezpośrednio do umowy, która umożliwiłaby powrót Niemców na konferencję rozbrojeniową. Istnienie feodalnych i wojowniczych Niemiec zaczyna niepokoić angielskiego premiera. Świadczy o tem artykuł, który ukazał się w „Times'ie”, i który dowodzi, iż Mac Donald jest wolny od wszelkich zobowiązań względem Niemiec. Pertinax uważa jednak, że „Times” o tyle ma rację, o ile chodzi o zobowiązania formalne, gdyż wpłatał się on już w rozmaite pertraktacje, d'émarches i poczynił różne pół-obietnice. Dlatego też Mac Donald starał się zatrzymać Herriota dłużej w Londynie, dokąd miał przyjechać v. Neurath. Lecz premier francuski nie dał się wciągnąć w pułapkę.

Le Matin 13.X w art. H. K. p. n. „Le désarmement à Genève” zaznacza, że Paul Boncour wyjechał z Genewy po otrzymaniu w trzech punktach całkowitego zadośćuczynienia, a mianowicie: 1) zupełny zwrot w nastrojach St. Zjednoczonych A. P., 2) współpraca Polski, Małej Ententy, Belgii i Grecji, mająca na celu zastosowanie nowego planu francuskiego, 3) życzenie wyrażone przez Hendersona, rozpoczęcia prac rozbrojeniowych równocześnie ze złożeniem projektu francuskiego, który będzie ich podstawą.

Poprawki, wprowadzone do planu Hoovera, oznaczają ścisłe zaakceptowanie zastrzeżeń francuskich. Przedewszystkiem rząd amerykański chce zupełnego rozróżnienia między armją zawodową a armją z poboru. Punkt ten odnosi się głównie do Reichswehry, oprócz tego prez. Hoover zrozumiał i przyznał, że liczebny miernik ludności nie jest dostatecznym sprawdzianem potrzeb danego kraju pod względem bezpieczeństwa. Poprawka amerykańska przewiduje jeszcze obszar terytorjum kraju, długość granic, a nawet imponderabilia geograficzne i historyczne. Naturalnie, taki akt dobrej woli St. Zjednoczonych miał wpływ bardzo dodatni na przebieg konferencji państw zaprzyjaźnionych z Francją, która odbyła się u Paul Boncoura i na której zabierali głos wszyscy delegaci, wyrażając jednogłośnie uznanie dla dokładności i skuteczności nowego planu francuskiego. Henderson odwiedził szefa delegacji francuskiej, zapytując o zamiary rządu francuskiego i zaznaczył, że dyskusja będzie się mogła rozpocząć tylko na podstawie planu francuskiego.

Le Matin 13.X zamieszcza drugi art. admirała Docheur p. n. „La paix armée”. Autor stwierdza, że Niemcy obecnie już urzędowo występują o prawo do równości zbrojeń i że są w tem podtrzymywane przez Włochy i przez Rosję, z którą mają konwencję. Niemcy nie wykonały warunków traktatu wersalskiego, a istniejący tajny „dossier” ich uchybień nie został niestety dotychczas ujawniony; jest to jednak rzeczą konieczną, gdyż chodzi tutaj o bezpieczeństwo Francji i o jej egzystencję.

Art. 160 traktatu zastrzega, że armja niemiecka ma służyć tylko do utrzymywania porządku w kraju i jako policja pograniczna, tymczasem Reichswehra, która może składać się ze 100.000 żołnierzy, ma re-

zerwę przeszło 200.000, która będzie odgrywać rolę kadry. Dalej 150.000 ludzi Schutzpolizei jest również wojskowo szkolone. Komisja kontrolująca nie była w stanie sprawdzić ani stanu liczebnego wojska ani dokładnych szczegółów uchybień. Autor w dalszym ciągu opisuje, w jaki sposób Niemcy obchodzą zakaz fabrykacji materiału wojennego, który mieli prawo wytwarzać według traktatu tylko w 8-iu fabrykach. Wiadomo jednak jest, że tych fabryk jest 10 razy więcej. Wszystkie części ciężkiej artylerji są fabrykowane oddzielnie a potrzebne do nich lufy są używane jako rury w fabrykach azotu, gdzie mogą być w każdej chwili gwintowane. Subwencjonowany przemysł chemiczny fabrykuje gazy trujące, ale z powodu wypadków, jakie miały miejsce, niebezpieczne doświadczenia przeniesiono do Rosji, gdzie są dokonywane w fabrykach wybudowanych przez Rzeszę. Ponieważ art. 198 zabraniał wszelkiej awjacji wojskowej i morskiej, zaczęto budować aeroplany cywilne według wzorów wojskowych. Fabryki Junkers, Dornier, Rohrbach budują aparaty lotnicze wielkiego tonażu, mogące służyć do bombardowania. Wszystkie te firmy mają swe filje w Rosji, Holandji, Italji, Szwajcarii i Danji. Do Rosji są periodycznie wysyłane dla przeszkolenia załogi łodzi podwodnych, oficerowie odbywają stałe staże w formacjach aeronautycznych i aerochemicznych sowieckich. Niemcy obecnie nie chcą już żadnego skrępowania co do ilości wojska, fabrykacji i tajnych zbrojeń; ogłaszają „Gleichberechtigung”, grożą, że nie wezmą udziału w konferencji rozbrojeniowej, o ile ich żądania nie będą spełnione. Rząd francuski odrzucił te żądania; to samo zrobiła również Anglija, zostawiła jednak otwarte pole do dyskusji co do możliwości zrównania zbrojeń przez ich redukcję w państwach wojskowo silniejszych (naturalnie Francji), ale nie wypowiedziała się — akcentuje autor — czy przyjmie tę samą tezę do zbrojeń morskich.

Beobachter 13.X (dwutygodnik zachow. szwajcarski) występuje ostro przeciwko szwajcarskiemu przemysłowi wojennemu i dowodzi, że trzy największe fabryki prywatne, mianowicie w Neuhausen, Solurze i Oerlikonie, należą w większości do kapitału niemieckiego, m. inn. do przedsiębiorstw: „Mauser” i „Rhen — Metall A. G.” w Kolonji. W Oerlikonie podobno coroku przebywa pewna ilość oficerów niemieckich z czynnej armji, jako doradcy techniczni. Wyrabia się tam 2 - cm. armatki szybkostrzelne, które są zabronione przez konwencję petersburską we wszystkich krajach cywilizowanych. Pismo podnosi, że częste wypadki konfiskowania transportów broni niewiadomego jakoby pochodzenia — dotyczą właśnie broni z tych fabryk. Pismo domaga się zamknięcia tych fabryk.

The Manchester Guardian 13.X omawia mowę Lloyd George'a wygłoszoną w Guildhall w sprawie traktatów pokojowych i podkreśla tę część przemówienia, w której oświadczył on, że jest gotów bronić wszystkich postanowień traktatu wersalskiego. Mówca zaznaczył, że dano Niemcom zapewnienie, iż, jeżeli rozbroją się zgodnie z warunkami traktatu, wówczas inne państwa pójda za ich przykładem. Zobowiązania tego zwycięscy nie dotrzymali. Lloyd George podkreślił również, że gdy traktat podpisywano, to większość sygnatarjuszów nie miała zamiaru do-
trzymania go.

SYTUACJA POLITYCZNA W NIEMCZECH.

Le Temps 14.X twierdzi, że mowa v. Papena, wygłoszona w Monachjum, postawiła w należytem świetle politykę Niemiec, która jest przeszkodą na drodze do pokoju, — celu prac konferencji rozbrojeniowej. Kanclerz Rzeszy — pisze dziennik — odaje się dziwnym iluzjom, jeżeli przypuszcza, iż uda mu się wmówić w świat, że „nowe Niemcy“, które ma zamiar zorganizować v. Papen, mogą być gwarancją niemieckiej dobrej woli w sprawie rozbrojenia. „Nowe Niemcy“ oznaczałyby w rzeczywistości ni mniej ni więcej jak kres republikańskiego ustroju i wskrzeszenie militarne państwa, które stało się przyczyną katastrofy 1914 r. Wyboiły, wyznaczone na 6-go listopada, wykażą, czy Niemcy sprzeciwia się v. Papenowi, czy też są zdecydowane na poddanie się dyktaturze.

Journal des Débats 13.X w art. P. Bernus'a p. n. „La préparation de la restauration en Allemagne“ omawia wiadomość, podaną przez poważne organy prasy niemieckiej o mającem nastąpić przywróceniu monarchji w Niemczech. Pomimo zdementowania tych wiadomości przez rząd Rzeszy, można być przekonanym, że przywrócenie monarchji nastąpi; nie można tylko obecnie określić dokładnie daty przewrotu, ponieważ zależy ona od decyzji, jaką co do tego powezmą wojskowi, będący obecnie panami Rzeszy.

Przypuszczano poprzednio, że Wittelsbachowie będą przeciwni powrotowi Hohenzollernów, lecz takie zapatrywanie jest zupełnie błędne, ponieważ książę Rupprecht zdaje sobie dokładnie sprawę, że nie może być restauracji królestwa w Bawarii, dopóki jest jeszcze republika w Niemczech. Autor sądzi, że restauracja jest już tylko kwestją nie lat, ale miesięcy.

W d. c. podaje dziennik obsz. koresp. z Berlina, potwierdzającą ten stan rzeczy w Niemczech.

Prawda 13.X omawia obszernie w koresp. z Berlina przychylnne stanowisko, jakie zajmuje rząd Papena w stosunku do członków rodziny Hohenzollernów. Dziennik donosi m. inn., że kanclerz był obecny na pokazie kinematograficznym, zorganizowanym przez hugenbergowski koncern „Universum“, odtwarzający sceny z działalności Stahlhelmu. Ponadto dziennik streszcza artykuł „Vorwärts'u“ o konszachtach Papena, Schleichera i Hindenburga z b. kronprincem.

RUMUNJA A Z. S. R. R.

SYTUACJA POLITYCZNA I GOSPODARCZA W RUMUNJI.

The Manchester Guardian 13.X, omawiając w kor. z Paryża rozmowy Herriota z Titulescu pisze, że widocznie w celu pomniejszenia różnicy poglądów, istniejących pomiędzy Francją i Rumunją w sprawie zawarcia rumuńsko - sowieckiego paktu o nieagresji, „Journal“ drukuje długi artykuł, podkreślający, iż wizyta Titulescu przyczyniła się do zacieśnienia entent'y francusko - rumuńskiej.

Adeverul 13.X rozpatruje położenie gospodarcze

Rumunji i dochodzi do wniosku, że nie można liczyć na pomoc finansową z zagranicy, a w kraju należy użyć innych skutecznych środków.

Adeverul 12.X w art. wst. wymieniając szereg posunięć obecnego rządu rumuńskiego, określa je jako wzajemne sprzeczności i wskazuje na niebezpieczeństwo, wynikające stąd dla Rumunji.

REZOLUCJE KOMINTERNU.

SYTUACJA POLITYCZNA I GOSPODARCZA W Z. S. R. R.

Prasa sowiecka z 13.X podaje treść uchwały plenum komitetu wykonawczego Kominternu, która stwierdza m. in. wzrost nastrojów rewolucyjnych wskutek kryzysu oraz niebezpieczeństwo wojny, zwłaszcza antysowieckiej. Jedną z rezolucyj podkreśla rzekomą bliskość kryzysu rewolucyjnego w Polsce. Niemcy — jak podkreślano w uchwałach — są głównym ogniskiem konfliktów międzynarodowych. Dążą one bowiem do odzyskania swej potęgi imperialistycznej i do rewizji granic. Polska — głoszą przyjęte uchwały — przygotowuje napad na Gdańsk i Prusy Wschodnie. Drugie ognisko wojny — to Daleki Wschód. Gorączkowe przygotowania wojenne czynione są w całym świecie, rzekomo również w Polsce. Szowinizm niemiecki spowodowany jest nie-nawiścią do poniżających warunków Wersalu, na wzrost nastrojów szowinistycznych w Niemczech wpływa ponadto obawa przed katastrofą kapitalizmu niemieckiego. Rezolucje ostro potępiają faszystów i II-gą Międzynarodówkę, ponadto wzywają niemieckich komunistów do walki z rządem v. Papena, następnie stwierdzają sukcesy komunizmu w Niemczech, w Chinach, w Polsce i w Bułgarii. Plenum opracowało szczegółowe instrukcje dla poszczególnych sekcji komunistycznych w Niemczech, nakazując im dążenie do rewolucji sowieckiej i do popierania „Anschluss'u“. W Polsce partii komunistycznej poleca się kierowanie akcją strajkową i rozruchami w miastach i na wsi i zorganizowanie strajku powszechnego, dalej prowadzenie propagandy antywojennej, szczególnie wśród kolejarzy i żołnierzy, wreszcie zwalczanie „przesądów nacjonalistycznych“ polskich robotników, chłopów i drobnych mieszczan. Komunistom włoskim zaleca się wstąpienie do organizacji faszystowskich. Hiszpańskim komunistom zakazano metod anarchistycznych. Komunistom chińskim zalecono partyzantkę i sabotaż w Mandżurji, zwalczanie Kuomintang'u, bojkot antyjapoński, popieranie chińskich rejonów sowieckich. Komunistom japońskim zalecono akcję antywojenną i sabotaż podatkowy.

Izwiestja 13.X podkreślają w art. wst., że sowiecki przemysł metalurgiczny nie osiągnął pod względem ilościowym i jakościowym poziomu przewidzianego przez plan gospodarczy. Ten stan rzeczy przypisać należy — zdaniem dzieninka — nieumiejętnemu kierownictwu techniczno - administracyjnemu. Zakłady przemysłowe zaniedbują elementarnych zarządzeń celem zaopatrzenia się w surowce i paliwo. Dużą rolę odgrywa również wadliwe funkcjonowanie kolei. Dziennik wzywa całe społeczeństwo sowieckie do współdziałania celem naprawienia tych błędów i niedociągnięć.

PAŃSTWA BAŁKAŃSKIE.

Cuvantul 12.X wyraża pogląd, że obecna konferencja bałkańska w Bukareszcie nie ułatwi współżycia między narodami bałkańskimi, tak samo, jak go nie ułatwiły poprzednie, tem bardziej, że teraz nie uczestniczy Bułgarja. Przyczyną tego jest niewłaściwy dobór ludzi, którzy traktują zagadnienia bałkańskie na wzór zachodnio - europejskich, choć położenie na Bałkanach jest odmienne. Przedewszystkiem narody nie żyją tu obok siebie, ale są pomieszane z sobą tak, że wielu mieszkańców ma 2 lub nawet 3 języki ojczyste. Chodzi tu więc nie o wytyczenie granic, ale o wynalezienie sposobów sąsiedzkiego życia.

Prawda 13.X w koresp. z Sofji podkreśla wzrost ruchu rewolucyjnego w Bułgarji. Wybory do rady miejskiej w Sofji zakończyły się zwycięstwem bloku robotniczego, co wywołało niebywałe zaostrenie represyj policyjnych przeciwko partji komunistycznej. „Burżuazja — pisze dziennik — ucieka się do formalnej blokady dzielnic robotniczych Sofji. Dokonywane są masowe aresztowania wśród członków frakcji parlamentarnej bloku robotniczo-właścicielskiego”.

DALEKI WSCHÓD.

Izwiestja 13.X w artykule Radka podkreślają, że raport Lyttona zmierza do oddania Mandżurji i całych Chin pod władzę i kontrolę międzynarodowego kapitału. Gdyby tezy tego raportu zostały urzeczywistnione Chiny stałyby się kolonią imperjalizmu i punktem wypadowym przeciwko metropolji socjalizmu. W tym celu autorzy sprawozdania pragnęliby użyć imperjalizmu japońskiego. Program ten jednak jest niewykonalny choćby z tego względu, że Japonja nie rozporządza kapitałem i że nawet nie daje sobie rady z eksploatacją Mandżurji.

RÓŻNE.

Danziger Neueste Nachrichten 14.X podają depeszę z Genewy, zawierającą informację o zapadłej w łonie Rady Ligi Narodów decyzji powierzenia przejściowo p. Helmerowi Rostingowi, urzędnikowi sekretarjatu generalnego Ligi Narodów funkcji wysokiego komisarza Ligi Narodów w Gdańsku. Funkcje te miałby pełnić p. Rosting do dnia 1 grudnia b. r. gdyż w międzyczasie podczas sesji, która ma się od-

być w listopadzie miałyby nastąpić ostateczna nominacja wysokiego komisarza. Dziennik dodaje od siebie, że przybycie do Gdańska p. Rostinga powitane zostało przez Niemców, jak i przez gdańszczan przychylnie, albowiem p. Rosting w ciągu kilkuletniej swej pracy w Genewie wykazał wiele obiektywizmu w traktowaniu spraw polsko - gdańskich. Przyczynił się on również podczas ostatniego swego pobytu w Gdańsku do podpisania znanego protokołu z dnia 13 sierpnia 1932 roku.

Il Popolo d'Italia 11.X w kor. z Genewy donosi o francuskim planie pokoju, twierdząc, że według pogłosek zawiera on 1) umowę o stopniowym rozbrojeniu, 2) pakt w myśl mowy Stimsona z 8.VIII b. r., 3) pakt bezpieczeństwa dotyczący Europy, 4) umowę o międzynarodowej kontroli zbrojeń i 5) protokół o równości zbrojeń, mający zaspokoić żądania niemieckie. Zdaniem autora, plan jest nie do urzeczywistnienia i jest tylko posunięciem taktycznym, w celu przeciwstawienia się żądaniom niemieckim.

Prawda 13.X twierdzi w depeszy z Nowego Jorku, że sztuczna zwyżka na giełdzie i pozorna poprawa konjunktury w Stanach Zjedn. nagle się załamała. Deficyt budżetowy wyniósł 400 milj. dolarów w ciągu 3 ostatnich miesięcy. Emisja banknotów niepokrytych złotem dosięga 140 milj. dolarów, wobec czego panuje uzasadniona obawa o los dolara.

Lietuvos Žinios 13.X w notatce p. n. „Żydzi mają gremjalnie opuścić Litwę” informuje o sensacyjnej wiadomości, zamieszczonej ostatnio przez prasę żydowską w Ameryce i na Litwie. Według wiadomości tej, miljoner żydowski w Ameryce, Holvey, pochodzący z Kowna powziął zamiar przewiezienia wszystkich Żydów z Litwy do Ameryki. Holvey miał podobne złożyć rządowi Stanów Zjedn. prośbę o zezwolenie na wykonanie tego przedsięwzięcia, które — według wspomnianych pism żydowskich — wywołało w Ameryce i na Litwie niezwykle zainteresowanie.

Prawda 12.X, zamieszcza p. n. „Zjazd zabójców prezydenta Doumera” wiadomość z Paryża o odbywającym się tam kongresie rosyjskich emigrantów b. wojskowych pod przewodnictwem gen. Millera. Na kongresie tym miały być wygłoszone sprawozdania, wyrażające niepokój z powodu wynaradawiania się młodego pokolenia emigracji rosyjskiej.

